PROCEDURA EXAMINĂRII ŞI SOLUŢIONĂRII ASPECTELOR CIVILE ALE CAUZELOR PRIVIND RĂPIREA INTERNAŢIONALĂ DE COPII

Dina VRABIE

CZU: 343.549:341.231.14:343.211.3 vrabiedina1993@gmail.com

The international abduction of children, having regard to its civil aspects, is a civil administrative or judicial proceeding, which deals with the illicit movement or non-return of a child, which must be carried out in violation of a right of custody assigned to a person, an institution or any other body acting either separately or jointly under the law of the State in which the child was habitually resident, immediately before his or her removal or return, and together or would have been so exercised, if such circumstances had not occurred.

Introducere. În cele mai vechi timpuri copilul era tratat ca un bun personal al familiei, unde în special tatăl era învestit cu dreptul de a decide asupra faptului: să îl vândă în sclavie, să îl abandoneze ca un bun ce nu mai este necesar, să îl alunge de acasă, sau chiar să îl omoare. Astăzi, în condiţiile în care omenirea a progresat şi avansat, este de neconceput şi mai ales se pedepseşte dur un comportament al maturilor care ar fi de natură să prejudicieze starea fizică sau psihică a copilului.

Termeni piloni. În sensul Convenţiei de la Haga din 1980, ***copil*** este considerată persoana până la atingerea vârstei de 16 ani. ***Dreptul privind încredinţarea*** include dreptul cu privire la îngrijirile cuvenite persoanei copilului şi, îndeosebi, acela de a hotărî asupra locului reşedinţei sale. ***Dreptul de vizitare*** include dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp în alt loc decât cel al reşedinţei sale obişnuite. Pentru a vorbi despre existenţa unei răpiri internaţionale în sensul Convenţiei de la Haga din 1980 este necesar să fie stabilit locul reşedinţei obişnute a copilului. În procesul de stabilire a locului ***reşedinţei obişnuite*** a copilului trebuie luate în considerare în special: durata, frecvenţa, condiţiile şi motivele şederii pe teritoriul unui stat membru; mutarea familiei în acel stat; naţionalitatea copilului; locul şi condiţiile frecventării cursurilor şcolare; cunoştinţele lingvistice şi relaţiile sociale şi de rudenie ale copilului în statul respectiv.

Interesul superior al copilului presupune recunoaşterea şi garantarea unor prerogative fundamentale ale copilului şi ale omului în general, cu menţiunea că garantarea lor în cazul copilului presupune luarea în considerare a faptului că un copil are nevoi speciale datorită vârstei şi gradului său de maturitate.

Baza normativă a procedurii. Principalele norme referitoare la procedura înapoierii copilului în statul reşedinţei sale obişnuite sau la exercitarea dreptului de vizitare a copilului se conţin în Convenţia de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaţionale de copii, ratificată de Republica Moldova

la 29.01.1998, fiind în vigoare pentru aceasta începând cu 01.07.1998. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova reglementează în calitate de procedură specială nouă înapoierea copilului în statul reşedinţei sale obişnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului la art.279 alin.(1) lit.b[1]) şi la art.293[1]-art.293[4].

Termenul de soluţionare a cauzelor. Convenţia de la Haga din 1980 prevede că dacă autorităţile judiciare sau administrative sesizate nu au statuat asupra cererii într-un termen de 6 saptămâni din momentul sesizării sale, reclamantul sau autoritatea centrală a statului solicitat, din proprie iniţiativă sau la cererea autorităţii centrale a statului solicitant, poate cere o declaraţie asupra motivelor acestei întârzieri. Codul de procedură civilă prevede că Curtea de Apel Chişinău examinează cererile privind înapoierea copilului la locul reşedinţei sale obişnuite şi exercitarea dreptului de vizitare într-un termen de 10 zile lucrătoare, iar hotărârea integrală se întocmeşte în 14 zile din momentul pronunţării dispozitivului. Hotărârea este cu drept de recurs, însă prevederi speciale în acest sens nu sunt reglementate, respectiv acesta se exercită în condiţii generale. Practica indică asupra faptului că, deşi acest tip de cauze urmează a fi examinate în regim de urgenţă, unele dosare ajung să primească o soluţie finală abia la scurgerea a 3 ani, chiar şi 4 ani din momentul deplasării sau reţinerii ilicite.

Regula generală. Regula dispune că în cazul în care un copil a fost deplasat sau reţinut ilicit şi o perioadă de mai puţin de un an s-a scurs cu începere de la deplasare sau neînapoiere până în momentul introducerii cererii înaintea autorităţii judiciare sau administrative a statului contractant unde se afla copilul, autoritatea sesizată dispune înapoierea sa imediată.

Excepţiile. Excepţiile sunt câteva, printre care se numără: dacă autoritatea judiciară sau administrativă a fost sesizată după expirarea perioadei de un an şi se stabileşte că copilul s-a integrat în noul său mediu, instanţa este în drept să refuze înapoierea; persoana, instituţia sau organismul care avea în îngrijire copilul nu exercita efectiv dreptul privind încredinţarea la data deplasării sau neînapoierii, ori consimţise ulterior acestei deplasări sau neînapoieri; există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol fizic sau psihic sau că în orice alt chip să-l situeze într-o situaţie intolerabilă; dacă constată că copilul se împotriveşte la înapoierea sa şi că a atins o vârsta sau o maturitate care face necesar să se ţină seama de opinia sa; înapoierea nu ar fi permisă de principiile fundamentale ale statului solicitat cu privire la salvgardarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Statul solicitant şi statul solicitat. Statul solicitat este cel în care se presupune că a fost deplasat copilul şi faţă de care este înaintată solicitare de înapoiere. Statul solicitant este cel care pretinde că locul reşedinţei copilului se afla pe teritoriul său până la deplasarea sau reţinerea ilicită, acesta înaintează solicitarea privind înapoierea copilului.

Autoritatea centrală. Fiecare stat contractant desemnează o autoritate centrală însărcinată sa satisfacă obligaţiile ce-i sunt impuse prin convenţie. La moment, în calitate de autoritate centrală desemnată de Republica Moldova este ***Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale***.

Propuneri. Printre recomandările care se impun în urma cercetării efectuate se numără: avem nevoie de persoane bine instruite în contracararea răpirii internaţionale de copii, pentru a respecta întocmai litera şi spiritul legii care reglementează răpirea internaţională de copii; reglementarea procedurii privind înapoierea copilului în statul reşedinţei sale obişnuite sau privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului în calitate de procedură contencioasă, la moment aceasta face parte din procedurile speciale, respectiv este una necontencioasă; urgentarea procesului de judecare a cauzelor ce vizează înapoierea copilului şi exercitarea dreptului de vizitare; reglementarea unei proceduri urgente de parcurgere a căii de atac cu recurs la Curtea Supremă de Justiţie.

Referinţe:

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, art.279 alin.(1) lit.b[1]), art.293[1]-art.293[4];
2. Convenţia de la Haga asupra aspectelor civile ale rapirii internaţionale de copii din 1980.
3. CIUCĂ, A. Interesul superior al copilului. Noi sensuri ale unei „formule magice”. In: *Universul Juridic*, 2020, nr.10.
4. FOCŞA, T. Determinarea particularităţilor principiului interesului superior al copilului în contextul asigurării drepturilor lui. În: *Legea şi Viaţa*, 2016, nr.10(298).
5. DIGORE, C. Răpirea internaţională a copiilor de către unul dintre părinţi. Chişinău: Casa de avocatură „Digore”, 2017.
6. Decizia Colegiului civil, comercial şi de contencios administrativ al Curţii Supreme de Justiţie din 04.04.2019.

Recomandat
***Igor COBAN**, dr., conf.univ.*